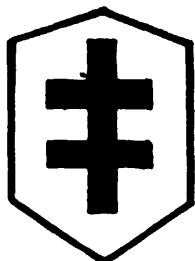

ВАЙ, НАРОДЗЕ, ЗА СВАЕ ПРАВЫ! – К. Каліноўскі

З А
В О Л Ю
Б А Ш Ъ-
К А Ў-
Ш Ч Ы Н Ы!

ЗВАЖАЙ

Часапіс Беларускіх Вэтэранаў. Выдае Камітэт Сувязі Быўшых Беларускіх Вайскоўцаў

Z V A Z A J – Magazine, published quarterly by Liaison Committee of Byelorussian War Veterans. Address: ZVAZAJ, 57 Riverdale Ave., Toronto, Ont., M4K 1C2

Год 7

Сакавік, 1980

№ 1 (17)

???

Яшчэ летась у кастрычніку "бізнес" у Белым Доме ў Вашынгтоне йшоў, як сказаць, нармальна. Ни так даўно Джымі Картэр добра-такі падкруціў адпаведныя гайкі, каб перадаць панамскаму дыктатару (у 2000 г.?) Панамскі канал. За пару гадоў у Белым Доме Джымі нядрэнна ў дзяржаўным "бізнесе" руку набіў. І чаму-ж не? Вунь якія настаўнікі перад тобой! Гандлявалі-ж некалі чужымі людзьмі, краінамі і народамі і Рузвэльт, і Айзенгаўэр, і Ніксон. Адно Джан Кэнэды намагаўся маскоўскому кукурузнаму таўкачу Хрушчову зь ягонымі ракетамі ў Кубу дарогу перагарадзіць. За гэта яго агент КГБ, што скрыўся пад прозывішчам Освалда, у Далес замардаваў.

Адным словам, лекцыі ад гістарычных папярэднікаў, калі давялося справу Анголі, Мозамбіку, ці якой іншай Эты-ёні развязваць, вунь як на руку пайшлі. Хадзіў Джымі ўцёрымі съцежкамі, тымчасам праз кангрэс і санат свой САЛТ 2 (умова абмежавання стратэгічнай зброі) пхаў. Яно, папанатужыўшыся, мог і прахнуць.

Маткі мае! Трэба-ж неяк атамныя пранцы стрымаць. І калі ён, Джымі Картэр, не пра-

звае, дык ужо каму як каму, а яму ў гэроі дарога простая. Сам-жа Лявошка Брэжнёў абяцаў, калі апошні раз абдыналіся ў цмокаліся, што паможа. А Джымі, гэты самы презыдэнт, дзеля гэтага, – каб барапі, божанка, Маскалёў не ўгнявіць, – навет Б1 бамбавік зьлікіддаваў, прадукцыю ракеты Круйз і яшчэ аднай надта-ж жахлівае бомбы скасаваў.

У Джымі сэрцайка чысьцю-сенькае, што й гаварыць! Усё трэба зрабіць, каб маскоўская хаўрусьніка не ўгнявіць. Цаша, Джымі, цаша!

І сьніўся Джыму даўгі, за-іаценкі, сонечны дэтант, гэта значыць калі амэрыканскія авечкі з маскоўскімі ваўкамі сыйдущы, разам траўку скубсыці ў бесканечна мілавашча будуць.

Некалі яшчэ дакладна выявіцца хто ў як Джыму сьвінню падлажыў. Ёй пачалася цэлая трасца зусім ня ў тым күце, дзе розныя вучоныя ў зубастыя дыпляматы яе спадзяваліся.

Іранскому шаху-выгнаныніку Рэза Пагляві пачаў рак даку-чаць. Ягоныя амэрыканскія сябры, якім некалі добра рукі пагрэў, уладзілі яго ў шпіталь у Нью Ерку. І тады, як казаў

(працяг на бачыне 4-й).

МАРЫ АМЭРЫКІ
паводле А.Донато ў "Торонто Сан"

*ВІТАЕМ БЕЛАРУСКІХ ВЭТЭРАНАЎ І ЎСІХ СУРОДЗІЧАЎ ЗВЬ ВЯЛІКІМ САКАВІКОМ!
ЖИВЕ БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА!*

ЯК ПАЎСТАЛА БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА

Ад Рэдакцыі: Артыкул гэты, прысьвечаны падзеям, што прывялі да абвешчаныя незалежнай Беларускай Народнай Рэспублікі ў 1918 годзе, напісаны драм В. Сянкевічам, быў пераданы радыем "Свабода" ў Беларусь.

Усебеларускі Зыезд, ведамы таксама як Першы ўсебеларускі Кангрэс, быў разагнаны сілаю аружжа ўнахы з 30-га на 31-га сьнежня 1917 году на загад Саўнаркому Заходніяе вобласці й фронту ня гледзячы на тое, што ён быў скліканы з дазволу Наркамнацу, што ў ім бралі ўдзел выбраныя на дэмакратычных асновах 1872 дэлегаты ад усяе этнографічнае Беларусі, ад усіх палітычных партый і арганізацый, у тым ліку й ад бальшавікоў, і што ў ім былі прадстаўленыя ўсе сацыяльныя групы беларускага народу. Для бальшавікоў разгон Усебеларускага Зыезду меў, як адзначаюць аўтары "Гісторыі БССР" 73 году выданьня, вялікую ролю ў барацьбе за ўмацаваныне савецкай улады ў Беларусі; для беларускага ж народу ён меў шмат больше значэнніе, бо ён раскрыў дэмагогію абвешчанай бальшавікамі "Дэкларацыю правоў народаў Расеі" на самавызначэнніе, спрычыняючыся гэтым самым да ўстаноўлення трывалага падмурку пад шырокае й грунтоўнае беларускае нацыянальнае будаўніцтва, якое ішло паступова да свайго завяршэння: абвешчаныя 25 сакавіка 1918 году Вяканайчым ворганам Кангрэсу незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі.

Ня гледзячы на разгон, Кангрэс закончыў сваю працу 31-га сьнежня 1917 году, сабраўшыся ў менскім чыгуначным дэпо, дзе пад аховай чыгуначнікаў ён перадаў свае пайномоцтвы ўжо раней выбранай ім Радзе ўсебеларускага Зыезду і даручыў ёй ажыццяўленыне нацыянальнае дзяржаўнасці ў форме БНР. Спрабы бальшавікоў разагнаць і гэтае паседжаньне не ўдаліся, дзякуючы рашучай абароне менскіх чыгуначнікаў. А што з разгонам Усебеларускага Зыезду дзеянасць Рады Кангрэсу ня спынілася, а наадварот, разъвівалася яшчэ больш шпаркімі тэмпамі, пра гэта съветчыцы далейшы ход падзеяў у Беларусі, гэта прызнаюць таксама і савецкія аўтары. Гэтак, напрыклад, гісторык Ніна Каменская, у сваёй працы "Утварэнніе Беларускай ССР", выдадзенай у 1946 годзе, гаворачы пра ўсебеларускі Зыезд адзначае: "Пасьля роспуску беларускага зыезду ... быў выбраны выканайчы орган "Савет зыезду" ў складзе 67 чалавек, якому даручана ажыццяўленыне ўсіх пастановаў зыезду. Савет зыезду выбраў прэзыдыум, які стаў адкрытым штабам контррэвалюцыі для барацьбы з савецкай уладай.

У сувязі зь існуючай у пачатку 1918 году сітуацыяй у Беларусі, Рада ўсебеларускага Кангрэсу вымушаная была пайсці ў падпольле. Але яна не пакінула

працы ў кірунку вызначаным Зыездам. Як ведама, пасьля зрыву міжнародных перагавораў у Берасьці, Немцы перайшлі ў наступ. Бальшавіцкі фронт рассыпаецца, а іхныя ўлады 18-га лютага 1918 году, на чале з галоўным камісарам Заходніяе вобласці Дяндэрэм, уцякаюць у разгубленасці зь Менску.

У сваім нарысе "Ходам гісторыі", надрукаваным у 7-м нумары "Полымя" за 1972 год, Вадзім Круталевіч апісвае гэтыя ўцёкі наступным чынам: "Зь Менску ня здолеў эвакуавацца штаб Заходніага фронту. Толькі невялікая колькасць яго работнікаў пасыпела выехаць арганізавана, а рэшце асабовага складу было прапанавана па адным, як хто можа, выбірацца з гораду". Сам-жа Ляндэр уцёкі зь Менску апісвае больш падрабязна (цытуем паводле 1-га нумару часопісу "Вперёд" за 1922 год): "У горадзе пачаўся рух "беларусаў", якія падрыхтоўвалі супраць нас выступленыне. На вуліцах пачаліся дробныя схваткі, чуваць была страляніна. Калі таварыш Пятроў, камандант Савету, вечарам выводзіў мяне із савету чорным холам, з парандага ўжо ўварваліся ўзброеныя банды, якія шукалі мяне ў таварышаў".

Пасьля ўцёку бальшавікоў, уладу бярэ ў свае руکі Рада ўсебеларускага Кангрэсу, якая 21-га лютага 1918 году выдае Першую Ўстаўную Грамату, дзе заяўляе, што беларускі народ павінен ажыццяўляць сваё права на поўнае самавызначэнніе, а нацыянальная меншасці на аўтаномію. Для ажыццяўлення гэтага права вызначаецца скліканые Ўстаноўчага Збору і ўтвараецца часовы ўрад – Народны Сакратар'ят, якому даручаецца абарона заваёваў беларускай нацыянальнай рэвалюцыі.

25-га лютага Немцы займаюць Менск. Адноўленыя перамовы ў Берасьці завяршаюцца 3 сакавіка 1918 году падпісаннем мірнага дагавору, на аснове якога бальшавікі згаджаюцца на падзел Беларусі між іншымі дзяржавамі. Згаджаюцца наперакор таго, што (цитуем паводле працы Алеся Чарвякова "За Савецкую Беларусь", выд. 1927 г.): "У часе перагавораў у Брэсцьце тав. Сталін па тэлеграфу запэўніў прадстаўніка Кангрэсу Савіча, што "Савет Народных Камісараў будзе абараніць інтэрэсы беларускіх працоўных масаў" і што "14-га сьнежня (-917 г.) тав. Троцкі, як старшыня савецкай дэлегацыі ў Берасьці, прыслаў тэлеграму на імя ўдзельніка Кангрэсу Вярбіцкага, што Савецкі ўрад, у поўнай згодзе са сваей праграмай, уважае, што ніхто, апрача Беларусі, ня мае права вырашыць лёсу Беларусі. Гэтую пазыцыю нашая дэлегацыя будзе абараніць і ў далейших перагаворах".

У выніку гэтага вераломства з боку бальшавіцкіх кіраўнікоў, Выканайчы Камітэт Рады Кангрэсу выдае 9-га сакавіка 1918 г. Другую Ўстаўную Грамату, у якой ужо афіцыйна абвяшчаецца Беларускай Народнай

З В А Ж А Й

3

Рэспубліка на тэрыторыі ўсяе ўтнаграфічнае Беларусі. Апроч гэтага ў Грамаце абвяшчаецца адмена прыватнае ўласнасці на зямлю й перадачу бяз выкупу тым, хто яе апрацувае, а таксама свабода слова, саюзаў, сходаў, друку, страйкаў, веравызначання, недатычнасць асобы й жыльля, восьмігадзінны рабочы дзень, роўнае права моваў народаў, якія насялялі Беларусь. Другая Ўстаўная Грамата ў сваёй аснове была першай канстытуцыяй Беларускай Народнай Рэспублікі.

19-га сакавіка Выканайчы камітэт Рады Кангрэсу перайменаваўся ў Раду Беларускай Народнай Рэспублікі. На паседжанні Рады БНР з 24 на 25 сакавіка 1918 г. быў прыняты тэкст Трэцяй Устаўной Граматы, якім Беларуская Народная Рэспубліка абвяшчалася незалежнай і вольнай дзяржавай. Усялякія дзяржаўныя сувязі з Расейскай імперіяй зрываліся. Гэта Трэцяя Ўстаўная Грамата ўвайшла ў гісторыю беларускага нацыянальна-адраджэнскага руху як Акт 25-га Свякавіка.

Абвешчаныне БНР сустрэла адразу падтрымку ня толькі ўсяго беларускага народу, а і ўсіх нацыянальных меншасцяў Беларусі, факт, які прызнае і савецкая гісторычная навука. Гэтак, напрыклад, згаданы беларускі савецкі гісторык Вадзім Круталевіч, у сваім нарысе "Ходам гісторыі", піша: "Сакратарыят з'явіўся з прапановай аб супрацоўніцтве да Мінскай гарадской думы, якую ўзначальваў член ЦК Бунду Вайнштайн. Фракцыі гарадзкога самакіраўніцтва аднадушна падтрымалі Першую і Другую ўстаўныя граматы. Яны з ухвалай паставіліся і да абвяшчэння БНР... Палітыка беларускіх нацыяналістычных дзеячоў сустракала падтрымку і буржуазных партый ю нацыянальных меншасцяў. Навет польская фракцыя гарадзкай думы ўхваліла "абвяшчэнне" БНР", – адзначае савецкі гісторык Вадзім Круталевіч. "Поўную падтрымку – працягвае ён – сакратарыят БНР атрымаў ад абласнога камітэту партыі сацыялістай-рэвалюцыянероў... З ухвалай сустрэлі абвяшчэнне БНР і розныя дробнабуржуазныя партыі і групы на месцах. Яшчэ зусім нядайна эсэры Бунду і іншыя партыі ня бачылі ні палітычнай, ні эканамічнай мэтазгоднасці ўтварэння нацыянальнай дзяржавы ў Беларусі, навет у форме слабой аўтаноміі... Цяпер, у новай сітуацыі, – прызнае савецкі аўтар – эсэры, бундаўцы сталі актыўнымі прыхільнікамі дзяржаўнага адасаблення Беларусі".

Гэта ўсеагульная падтрымка адлюстравалася і ў складзе Рады БНР, і ў Народным Сакратарыяце, бо, як сцвярджае той-жэ Круталевіч, "У Радзе, як і ў Народным Сакратарыяце, узельнічалі грамадаўцы, эсэры, меншавікі, паалейцыяністы. Прадстаўнікі адноўленых гарадзкіх самакіраўніцтваў і земстваў мелі па 10 месцаў, "рэвалюцыйнай дэмакратыі" нацыянальных меншасцяў – 15. Так званая "беларуская група" налічвала 36 чалавек. Усяго ў Радзе было 71 месца".

Пасля абвешчаныня незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі неадкладна паўстала пытаньне вонкавага падтрымання незалежнай краіны. Рада не магла спадзявацца на падтрыманне ні Савецкай Расеі, ні Польшчы, бо яны прэтэндавалі на Беларусь, як на часць свае

тэрыторыі. Нямецкая-ж акупацыя ня спрыяла і не магла спрыяць палітычнаму замащаванню абвешчанай БНР, бо Немцы прыйшлі на Беларусь як заваёўнікі, а не як хаўрусынікі. Аднак, як гледзячы на гэта, Рада БНР, у погуках патрэбнага вонкавага падтрымання з боку аўтарытэтнай дзяржавы палічыла мэтазгодным з'яўніцца да ўраду Нямеччыны з просьбай прызнаць незалежнасць БНР. Аднак, як адзначалася ў адказе на мэмарандумы Рады БНР (цытуем паводле працы Зюзькова "Крывавы шлях беларускай нацдэмакратыі", выдадзенай у 1921 г.): "Перашкодай да прызнання незалежнасці Беларусі з'яўляецца Берасцейская ўмова паміж Нямеччынай і РСФСР, якой Нямеччына абвязвалася не падтрымліваць новых дзяржаўных утварэнняў на тэрыторыі былой Расеі".

Савецкая гісторыяграфія расцэнівае звароты Рады БНР да ўраду Нямеччыны, як імкненне ператварыць Беларусь у калёнію Нямеччыны, як зраду народных інтарэсаў. Але яна абходзіць маўчаньнем той факт, што Рада БНР у сваіх зваротах-мэмарандумах пратэставала супраць бяспрайнасці Берасцейская ўмова, а прабыванне нямецкай арміі ў Беларусі называла акупацыяй. Справа ў тым, што Рада БНР глядзела на Нямеччыну, як на менш небяспечную краіну, чымся сваіх суседзяў, з боку якіх адразу-ж выявіліся да дэнацыяналізатарскія тэндэнцыі ў дачыненіні да Беларусі.

Ня мелі посьпеху й іншыя спробы Рады БНР знайсьці падтрыманье з боку вялікіх заходня-эўрапейскіх дзяржаваў. Аднак, і не зважаючи на гэтыя няўдачы, сам факт абвешчання незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі ды прынятая заходы для дыпламатычнага прызнання БНР, спрычыніліся да карэнных зьменаў у дачыненіні бальшавікоў да беларускага пытанья.

Шпаркі рост беларускага нацыянальнага руху, скліканыне Першага Ўсебеларускага Кангрэсу, апубліканыне трох Устаўных Граматаў, абвешчаныне незалежнасці БНР, пошукуі дыпламатычнага прызнання Беларускай Народнай Рэспублікі, шырокая падтрымка БНР у народзе і сярод нацыянальных меншасцяў Беларусі ды ўспрыманье беларускімі масамі ідэі нацыянальной незалежнасці Беларусі, усе гэтыя падзеі нарэшце пераканалі бальшавікоў у реальнасці існавання беларускага пытанья, якога нельга было больш ігнораваць, якім, хоць і з прымусу, але трэба было заніцца.

Спачатку, каб не распаўсюджваць ідэі нацыянальнай дзяржаўнай незалежнасці ў масах, бальшавікі праводзяць розныя звязы, канфэрэнцыі, мітынгі, наладжваюць прыняцьці ў кантролюванай імі частцы Беларусі, на якіх прыймаюцца рэзалюцыі, у якіх абзываюць урад БНР "буржуазнай замежнай агентурай" і патрабуюць улучыць Беларусь у склад Расеі. Аднак з часам у гэтых рэзалюцыях, заміж ранейшай Заходній вобласці, як называлі бальшавікі Беларусь дагэтуль, пачынае далаўчачца слова "Беларусь". Упяршыню ў гэны час, таксама з прапагандай мэтай, бальшавіцкія партыйныя арганізацыі пачынаюць называць сябе "беларускімі".

Калі ўлетку 1918 году бальшавікі ствараюць свой цэнтар для акупаванай Немцамі тэрыторыі Беларусі,

(Канец на бачыне чацвертай)

Punch

???

(працял зъ першай бачыны)

адзін съвятар пры іншай нагодзе, адкрыліся "адскія врата..."

Іранскі дыктатар Аятола Гомэні, якому за няцэлы год удалося зусім зруйнаваць даволі сацыяльна заавансаваную краіну й загнаць яе ў трынаццатага стагодзьдзе, убачыў дасканалую нагоду, каб вярнуць і замардаваць шаха. Неўзабаве ягоныя тэрарысты "студэнты", із падтрымкай камуністаў і савецкае агентуры, забралі амэрыканскую амбасаду ў Тэгэране, а ўсіх дыпляматоў і абслугу затрымалі як заложнікаў, пакуль Амэрыканцы вернуць назад шаха.

Съвет затаіў дыханье. Яшчэ-ж у памяці некаторых жывуць мучанікі, прынамся два міліёны іх, — Беларусы, Казакі, Украінцы, Расейцы, — якіх Амэрыканцы пасыля апошніяе вайны прымусова адаслалі пад "апеку" Сталіна. Бальшыня зь іх загінула ў бальшавіцкіх

ЯК ПАЎСТАЛА БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА (Заканчэнне)

яны называюць яго Беларускім краёвым камітэтам РКП(б).

Такім чынам і дзяякуючы раней згаданым фактарамі і падзеям, звязаным з беларускім нацыянальным рухам і дзейнасцю Рады БНР ды пад уплывам стыхінага ўспрымання масамі ідэі беларускае незалежнасці, навет партыйныя арганізацыі ў Маскве і Смаленску пачынаюць схіляцца да думкі аб патрэбе неадкладнага ўтварэння Беларускае Рэспублікі.

З усяго гэтага вынікае, што і ўтварэнне БССР не зьявілася выражэннем добраахвотнага ажыцьцяўлення ленінскай нацыянальнай палітыкі, а што бальшавікі пайшли на ўтварэнне Рэспублікі пад непасрэдным уздзеяннем беларускага нацыянальнага руху, развіцьцё й дзейнасць якога ўкаранавалася абвешчаньнем незалежнасці Беларусі ў форме Беларускай Народнай Рэспублікі.

канцлягерах. Дык што там адзін чалавек, калі за яго можна больш паўсотні сваіх дамоў вярнуць?

Абурэнъне за такую самаволю іранскага дыктатара між Амэрыканцаў было такое вялікае, што аддаць яму шаха раўнялася-б для Джыма Картара палітычным самагубствам.

І ацьверазеў ад дурману дэтанту амэрыканскі народ, і спасыярог, што калі такія недалугі, як дыктатар Гомэні пачнуць узлазіць яму на галаву, дык якія-ж катастрафальныя насыледкі гэтага прыніясе будучыня... І патрабавалі Амэрыканцы ад свайго презыдэнта неадкладнае акцыі.

Пасля доўгага абмеркавання й выснаваў, што вайсковая акцыя супраць Гомэні й ягоных "студэнтаў" можа прынесці больш шкоды чым карысці, Джым Картар, у паразуменіні з Кангрэсам, аб'явіў усякія эканамічныя санкцыі супраць Ірану. Пасля мора слоў, Аб'еднаныя Нациі, вялізарнай бальшынёй галасу таксама ганьбавалі новых валадароў Ірану. Дык гэта не памагло. Шай падлячыўся і ў Панаму перабраўся, а амэрыканскія вязні ў сваіх амбасадзе ў Тэгэране ўсё яшчэ ня мелі ніякае надзеі на вызваленіне.

Крамлёўскім валадаром, ня гледзячы на тое, што свая каляніяльная імперыя мае вялікія навыкарыстаныя запасы нафты, здавалася, відаць, што можна выкарыстаць іранскую авантуру й бліжэй падпрыўцы да Персыдзкага заліву. Ужо пару гадоў, пры помочы слабой камуністычнай партыі стараліся запанаваць над Афганістанам, але афганскі народ вёў зачтаете змаганье супраць маскоўскіх цівуноў на сваіх сьпіне.

Стварыўшы адпаведны міт, што Афганам пагражае амэрыканская небясьпека, зараз летась пасля Каляд выслалі ў Афганістан вялікую, звыш 85 тыс. людзей, дасканала ўзброеную армію. Наглая бальшавіцкая агрэсія выклікала сусьветнае ганьбаваніне, уключна з рэзалюцыяй Ан, каб чужыя войскі пакінулі Афганістан. Акцыю Амэрыкі падтрымалі амаль усе краіны так званага трэцяга съвету, значыцца Афрыкі, Азіі й Паўдзённае Амэрыкі. Супраць рэзалюцыі галасавалі адно пасланцы Масквы й яе сатэліты.

ЗВАЖАЙ

5

Злучаныя Штаты й Канада стрымалі продаж так неабходнай Маскве для корму мясной жывёлы кукурузы ды міліёнаў тонаў пшаніцы. Гэтыя краіны, а таксама Японія, Вялікая Брытанія й іншыя стрымалі продаж бальшавіком розных машынаў і высока заавансаванае тэхнікі, Скарочаная, або зусім спыненая й так званая культурна-навуковая абмена людзей.

Асабліва важнае значэнне, калі згодна жадан'ня ў дэмакратычных дзяржаваў, а перадусім ЗША, бальшавікі сваечасова не пакінуць Афганістану, будзе мець праектаваны байкот сёлетніе маскоўскае алімпіяды. Варта прыгадаць, што некаторыя гульні ейныя адбудуцца ў Менску й Таліне.

Асаблівай маскоўскай аплявухай прэзыдэнту Картару быў арышт і ссылка ў Горкі з Масквы ведамага нобелеўскага ляўрэата ўзнагароды міру акадэміка Сахарава. Гэты выдатны чалавек выступаў за датрыманьне Масковай Гэльсінскай ўмовы, за правы волі для людзей і народаў.

Ініцыятыву прэзыдэнта Картара, згодна апрабаваную абедзьвюма палатамі Кангрэсу, каб падтрымала маскоўскую сёлетню алімпіяду, або перанесьці гульні ў іншае месца, да-этутль падтрымалі Вялікая Брытанія, Канада, Японія, Кітай, Аўстралія й маса іншых краінаў, перадусім мусульманскія. Паводле абязан'няў, выкананых Амэрыцы, такіх краінаў больш трыццаці.

Амэрыканскі алімпіскі камітэт вядзе акцыю, каб памагчы ўраду, бо ён ад ураду незалежны й мог-бы не падтрымаць яго.

Калі навет самыя Амэрыканцы ня прыедуць на гульні спартовыя ў Маскву, дык каго будуць перамагаць савецкія спартовуцы ѹ на кім марксістоўскіх пралагандовых сабак будуць вешаць бальшавіцкія гэбелльсы?

Трэба не забывацца, што на працягу бясконных сваіх пяцігадак бальшавікі намагаліся дагнаць і перагнаць Амэрыку, але хутчэй, відаць, вырастуць на вярбе грушкі, чымся ім гэта ўдасца.

Нікому ня тайніца, што ня толькі тупыя маскоўскія тачкі-ідыёты, а куды больш паняволеная імі людзі з палі й церпяць камплекс ніжэйшасці. Дык справа удалае алімпіяды, гэта справа савецкага гонару. Цудоўная алімпіяды, калі-б яна ўдалася паводля крамлёўскіх плянau, была-б выхадам бальшавіцкага мядзьведзя ѿ людзі ці прынамся ѿ свет цывілізаваных мядзьведзяў. Яна магла-б ліквідаваць гэны камплекс ніжэйшасці й азъянрэлы бальшавік здабыў-бы гонар, пра які мо марыў ад таго першага каstryчніка.

Самі бальшавікі падчырківаюць вялікі палітычны патэнцыял сёлетніх алімпіскіх гульняў: "Алімпіада перадусім зьявіцца апрабацый нашай правільнай замежнай палітыкі". Вось яно як! Значыцца, таварышы, забрайце новыя краіны, мардуйце міліёны людзей. А яны, бачыце, нам навет алімпіяду зрабіць дазволі, дый самі з намі гуляць прыедуць.

Вялікую дыпламатычную апаразу пацярпелі бальшавікі і ѿ Іслямабадзе ѿ Пакістане. Прадстаўнікі мусульманскага съвету зганьбавалі маскоўскую агрэсію ѿ

Гэтак уяўляе маскоўскую мішку-эмблему сёлетніх Алімпіяд, таронкі мастак Міланоўскі.

I запраўды,
вялічны Мішка больш
адпавядае харектару бальшавіцкай
каляніяльнай, антынароднай систэмы.

Афганістан. Ганьбаванье падтрымалі й такія, здаецца, вялізныя прыхільнікі Масквы, як Лібія й Палесцінская Вызвольная Арганізацыя з Арафатам на чале.

Амэрыканскі прэзыдэнт Джымі Картар, зымкіціўшы, што дэтант стаўся ахвярай бальшавіцкай агрэсіі, запатрабаваў, каб Кангрэс не абмяркоўваў САЛТ 2 і каб павялічылі ваенны бюджет на наступны год прынамся на 5%. У сваіх прамове ѿ Кангрэсе Картар заявіў, што Амэрыка ўважае раён Персыдзкага заліву полем сваіх жыцьцёвых інтарэсаў і будзе бараніць яго ад бальшавікоў усімі способамі, уключна з мілітарнай сілай.

Съвет стаіць пад пагрозай новай вайны, якую яшчэ могуць выклікаць крамлёўскія таўчакі-ідыёты. Амэрыканцы ня толькі маюць павялічыць свой ваенны бюджет, ня толькі збольшыць прадукцыю звычайнае, значыцца ня атамнае зброй, але, як выглядае, самі, ці за пасярэдніцтвам іншых будуць памагаць волялюбным

(заканчэнне на бачыне восъмай)

БЕЛАРУС, № 261 — 1979

Беларуская газета ў Вольным Сьвеце
Нью Ёрк, Студзень, 1979 г.

І. Тыдзень Дэкалянізацыі СССР

Ад 1959 году ў Задзіночаных Штатах Амэрыкі штагоду адзначаецца Тыдзень Паняволеных Народаў. Летась Прывідзент Каргэр абвесьціў тыдзень ад 10 сінегня Тыднем Людзкіх Правоў. У тым-же самым дужу быў праведзены ад 20 да 26 лістапада шэраг палітычна-дышпляматорыйных мерапрыемстваў, што палітычныя камэнтатары назвалі Тыднем Дэкалянізацыі Савецкага Саюзу, гэтае апошніе вялікае калініяльнае імпэрыі.

На працягу гэтага Тыдня прадстаўнікі пяцёх народаў — беларускага, эстонскага, латышскага, літвіскага й украінскага — апублікавалі дакумэнт ды правялі палітычна-дышпляматорую акцыю, каб на парадак дня Арганізацыі Задзіночных Нацыяў паставіць пытаньне аб мірнай дэкалянізацыі Савецкага Саюзу.

Акцыя

Апублікаваны дакумэнт — гэта книга на 148 бачынках пад загалоўкам: „Рэзалюцыя з далучанымі дакумэнтамі ў справе дэкалянізацыі Саюзу Савецкіх Сацыялістычных Рэспублікаў”. Кніга выдрукарваная ў Таронта, у Канадзе, ды ўкладзеная Канфэрэнцыяй Вольных Беларусаў, Эстонской Сусветнай Радай, Лятувіскай Грамадой у Вольным Сьвеце, Сусветнай Федэрэнцыяй Вольных Латышоў і Сусветным Кангрэсам Вольных Украінцаў.

Канфэрэнцыя Вольных Беларусаў (КВВ) — была сформаваная з колькіх беларускіх арганізацый у Канадзе, Задзіночаных Штатах Амэрыкі ды іншых краёх Захаду.

Дваццаць першага лістапада кніга аб дэкалянізацыі Савецкага Саюзу была даручаная Старшыні 33-е Генэральнае Асамблей АЗН Індаленція Ліевана ды поштай разасланая ўсім дзяржавам-членам АЗН. Адна-часна прадстаўнікі Беларусаў, Ук-

райнцаў, і Балтышкіх народаў зрабілі візыты ў перадалі асабістага гэты дакумэнт паслом у АЗН: амэрыканскому й канадскому, а таксама паслом Вялікабрытаніі, Бэльгіі, Францыі, Аўстраліі, Італіі, Аргентыны, Венесуэлі й Бразыліі. Кніга гэтага была даручаная таксама амэрыканскім сенатарам і кангрэсменам, якія маюць беспасяддніе дачыненіе да замежжага палітыкі ЭША.

Дваццаць трэцяга лістапада дакумэнт гэты быў таксама перададзены старшыні 4-га камітэту АЗН, прадстаўніку БССР Леаніду Даўгучыцу, ды старшыні 3-га камітэту АЗН. Чальверты камітэт разглядае справы дэкалянізацыі, а камітэт 3-п — справы людзкіх правоў.

У часе наведання дэлегацыям пяцёх народаў амэрыканскае, канадскае ды іншых місіяў пры АЗН ад імя КВВ ім былі перададзеныя дадатковыя матарыялы аб русыфікацый Беларусі.

III. Прэсачая Канфэрэнцыя

Дваццаць другога лістапада ў памешканні па суседстве з будынкам АЗН адбылася Прэсавая канфэрэнцыя, на якой прадстаўніком

... й радыя былі разгадзеныя даклянізацыі ды іншыя матарыялы.

І рэзакцыя

БЕЛАРУСЬ

Штотомесячны грамадска-палітычны і літаратурна-мастацкі часопіс. № 12(413), Орган Саюза пісьменнікаў БССР

Сінегня, 1979 г.

На сімпозіуме з выпадку «тыдня заняўленых народаў» Янка Запруднік так нарэзаўся дармовай гарэлкі, што переблытаў дзвёры сваёй рэдакцыі са сметнікам пад Бруклінскім мостам. Калі золкія вятры з Іст-Рывер выдзымулі з Янкі спіртовую пару, ён раптам адчуў, што галаву, якая аж гула з перапою, свідрое неадчэпная ідэя «сягніць вышай».

— Ус-сіх удзельнікаў канферэнцыі вольных беларусаў — сюды! — зароў Запруднік так, што нью-йоркскія бадзягі, якія знайшли прытулак пад Бруклінскім мостам, утаропіліся на яго злоснымі вачамі: «Што яшча за дзікун, спаць не дзе!». А палісмен, што знаходзіўся непадалёк, пагрозіў сцісніць у руце зорна-паласатую дубінку.

Толькі цяпер Янка дапяў, што на «канферэнцыю вольных беларусаў» ён спазніўся. Абмежаўшы падмочаныя штаны, Запруднік павагаўся нейкое імгненне, потым махнуў на гэтую нязначную акаличнасць рукою і што меў сілы памчаўся ў сваю рэдакцыю. Там у зале пасяджэнняў якраз распачаліся дэбаты аб «крэсах БНР».

— Энту гауце веду, у ступені як вы мене абрэдлі са сваімі красамі, ліха на вас, пратухлы праіздны і бургамістры — зласціва бурчай аспілік, пасля сімпозіума голасам Запруднік, выйшоўшы да трэбунаў. — Нашы літоўскія сабры не экзальтуюць жо другі мімарэндум у Кангрэс даслалі, а вы тут штэнты празіравае ды юшні з мерцікай выцісніваче... Ад нахабства і здзеківага тону Запрудніка плашчавай кіраізданіі, бургамістры і паліцэйскія, што сабраліся на канферэнцыю, як сінелі ад абурэння, але нікто не адажваўся ёбскічы высаканку. Усе добра ведалі, што у гады мінулай вайны Запруднік — тады ён звёўся панам Вільчыцкім — быў агентам гестапа — працаваў яму наемнікі сваіх родзінай і адносіцца да яго. Але то быў яшча «зялёнік» Запруднік, так скажаць, пачатковец. Цяпер жа ён — член

Калі ўсе дэталі «плаходу на ААН», здавалася, былі як след абламгаваны, слова ўзяў Аляксандар Акула. Яго сапраўднае прозвішча Качан, і сяляне докшицкіх вёсак дагэтуль памятаюць як у вайну вікаваў Качан, сноўдаючыся па дварах, краю курэй і гусей, высочаваюмым часам патрыётам па прамому заданию ўсіх іншых. Цяпер ён узначальвае «беларусаў».

— Мімарэндуму для грунтоўнасці трэба на-даць міжнародны аўтарытэт, — сказаў Акула і, убачыўшы, як у дэлегатаў скрыўліся сківія, удакладніў свою думку: — Варта заручыцца падтрымкай кітайцаў у ААН.

— Згодзен, — кінуў галавой Янка Запруднік. — Але як убіць наш клопат у галаву кітайцам?

Тут усе ўспомнілі, колькі каштазала грошай пераманіць на бок «канферэнцыі вольных беларусаў» сіяністу. Якім ужо бруднымі спраўамі займаюцца яны, а пыхі, самаўзвышэнны больш, чым у гітлераўскіх арыцаў. Мааісты, тыя хоць і не такія ласкы да грошей, як сіяністы, але адразу патрабуюць «біць сабя галовы». Хунхузы — яны і ёсць хунхузы. Але ідзю Акулы падтрымалі і даручылі яму схадзіцца на паклон да хунхузу.

...Напярэдадні XXXIV сесіі Генеральнай Асамблей ААН на зіральныя людзі бачылі, як па калідорах, этажай аўтарытэтнай міжнароднай арганізацыі туліліся дзіўныя тыпы. Паткнуліся было да рэферэнта сакратарыята. Той, аднак, не знайшоў у сваіх спісах арганізацыі, якія хадзілі пад назвай «мімарэндум». Памоцнікі ...

З В А Ж А Й

7

Ад часу прызначання пляцу для помніка Беларускім Героям на беларускім могільніку ў Іст Брансвік, Нью Джэрзі, угодкі Слуцкага Чыну пачалі адбывацца з двухдзённай праграмай, а пасъля пабудовы помніка съвяткаваньні сталіся больш урачысты. Характар съвята залежыць і ад надвор'я.

Леташнія ўгодкі пачаліся ў съботу 1-га сънежня дэкараваньнем вянкамі ѹ беларускі - мі съцягамі магілаў сяброў, вэтэранаў, сяброў Рады БНР, ды былых старшыняў беларускіх арганізацыяў, што спачываюць на беларускім могільніку.

У нядзелю 2-га сънежня а 9-й гадзіне раніцай вэтэранская капэлян а. Р. Войтанка адслужыў паніхіду перад помнікам Беларускім Героям за загінуўших беларускіх змагароў, што змагаліся на Бацькаўшчыне і ўсюды, каб жыла Беларуская Народная Рэспубліка, а таксама за пакутнікаў, замардаваных у бальшавіцкіх турмах, у Сібіры й Казахстане. Перад помнікам злажылі вянкі.

Таго-ж дня а. А. Яноўскі адслужыў у БАПЦаркве Жыровіцкай Божай Маці Ліцію ў прысутнасці Вэтэранская Съцяжная Варты. Съвятар сказаў патрыятычную прамёву ды прачытаў вёрш Я. Купалы на тэму дня.

А гадз. 1-й у грамадзкай зал пачаўся ўрачысты Сход, што адкрыў Кам. Усх. Узьбярэжжа Амерыкі Задзіночанья Беларуска-Амэр. Вэтэранаў, камандзэр С. Гутырчык салютам Съцягу. Адсьпявалі "Беларусь наша Маці-Краіна". Даклад чытаў інж. Ю. Станкевіч. Хор адсьпяваву "Спі пад курганам герояў". Быў паказаны фільм пра адкрыццё помніка. Закончылі гімнам.

Сяргей Пчала

**УГОДКІ СЛУЦКАГА ЗБРОЙНАГА ЧЫNU
У НЬЮ БРАНСВІКУ**

Вэтэранская капэлян а. Р. Войтанка разам з вэтэранамі ѹ съцягамі перад вянком і помнікам.

*У БАПЦаркве Жыровіцкай Божай Маці ў Гайланд Парк
А. Аляксандар Яноўскі ѹ Съцяжная Варты.
Здынкі А. Дубягі*

З В А Ж А Й

**ПАМЯТАЙ, ШТО СЕЛЕТНЯЯ СУСТРЭЧА
БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЭРЫКІ**

АДБУДЗЕЦЦА Ў КЛІУЛЕНДЗЕ.

???

(заканчэнне з бачыны 5-й)

Афганам адваяваць сабе волю й выгнаць з краіны маскоўскага напасьніка. Вайна ў Афганістане разгараеца і, здаецца, добра разбушуе недалёкай вясной, калі зядлія ў змаганыні Афганцы, атрымаўшы зброю й ваеннае вышканеньне, пачнуць масавую акцыю. Пра Афгану ведама, што за выняткам далёкай прошласці, іх ніхто й ніколі не перамог.

А тымчасам нявольнікі ў савецкіх канцлягерах масава прадукуюць мішкаў-мядзьведзяў, алімпійскія эмблемы. Як ужо цяпер відаць, зекі перавыканоюць нормы, бо маса людзей з заходніх і мусульманскіх краінаў, калі Маскалі не забяруць сваіх войскаў з Афганістану, на алімпіяду ня прыедуць.

Нам, беларускім выгнанынкам з раськіданага Масквою роднага гнязда не ад учора ведама было, што трэцяя сусветная вайна пачалася зараз пасля другое. Апошнімі гадамі найбольш шкоды для заходняга съвету нарабіў дэтант, аснованы на ўмове ў Гэльсінках, якой бальшавікі не датрымалі, людзям волі не далі, а накш думаючых ці накш робячых, чымся загадвае пануючая камуністычная партыя, ціснуць і караюць цяпер больш чым раней. А Захад, адурманены дэтантам, адчыніў чырвоным фашыстам дарогу ў Анголю, Мазамбік, Этыёпію, Паўдзённы Еман і іншыя Гранады й Нікарагвы.

Лічым патрэбным паставіць перад вамі такое акадэмічнае пытанынне: ці дэтан, які ліквідавалі бальшавікі, быў-бы адноўлены, калі-б іхныя войскі пакінулі Афганістан?

У эсэ "Салжаніцын пра камунізм", зъмешчаным у часопісе "Тайм" за 18-га лютага сёлета, выдатны расейскі пісьменнік, ахарактарызаваўшы камунізм як заразу, якую нельга вылечыць, адно можна й патрэбна зьнішчыць, прыходзіць да такога заключэння: "Але надзея ёсьць. Усе паняволеныя народы ёсьць на баку Захаду: Расейцы, розныя нацыянальнасці з СССР, Кітайцы й Кубінцы. Толькі палягаючы на гэты хаўрус, стратэгія Захаду можа перамагчы. Толькі разам з паняволенымі будзе Захад мець дэцыдующую сілу ў съвеце. Гэта таксама й справа прынцыпу, калі Захад мае падтрымаш вольнасць усюды, а ня толькі для сябе".

Салжаніцын не сказаў, праўда, нічога новага, адно тое, што нашыя змагары за вызваленіе роднае Беларусі й іншых паняволеных народаў казалі на працягу доўгіх дзесяцігодзінь. Адно Салжаніцынаў голас чуваць далей. Ці ён пратрэ яшчэ вочы якім важным палітыкам, пабачым. Тымчасам крамлёўскія таўкачы-ідышты добра-такі працерлі вочы задурманенай дэтантам Амэрыцы, перадусім прэзыдэнту Джому Картару. Пара!

K. Акула

ФОНД "ЗВАЖАЙ"

Ад першага лістапада летася да дваццатага лютага сёлета на "Зважай" атрымана:

М. Махнac – 23, 60 канад. дал., А. Качан – 40,00, К. Карапеўскі – 10,00, Ул. Курыла – 28,95, К. Акула (з продажы) – 10 дал., А. Жылік – 5,00, А. Маркевіч – 5,00, А. М. – 10,00, М. Дубчонак – 5,00, Б. Лішчонак – 2,00, В. Навіцкі – 5,00, М. Ганько – 5,00, Архіяпіскап Мікалай – 5,00, Л. Карыба – 5,00, Б. Кірка – 10,00, А. Высоцкі – 10,00, В. Высоцкі – 2,00, М. Пракопчык – 5,00, Н. Жызынейскі – 5,85, І. П. Г. – 40,32, др. В. Сянькевіч – 26,90, др. Я. Запруднік – 12,00, М. Нікан – 19,83, А. Храноўскі – 5,00, С. Гутырчык – 11,50, Субота – 11,50, Ю. Сенькоўскі – 34,50, К. Акула – 10 дал.

Асобна на лісту ў Нью Брансвіку:

З продажы "Зважай" – 47 амэр. дал., С. Гутырчык – 10,00, Б. Даніловіч – 5,00, Ю. Станкевіч – 5,00, В. Кіпель – 5,00, А. Субота – 5,00, Ю. Азарка – 5,00, В. Лосік – 5,00, М. Тулейка – 5,00, Б. Дубяга – 10,00, П. Кажура – 5,00, У. Сыліўка – 5,00, Ул. Харавец – 5,00, Ул. Лосік – 3,00, П. Швэд – 3,00, М. Войтанка – 3,00, А. Лысюк – 5,00, Я. Кузьмеко – 5,00, а. Аляксандар – 4,00, Э. С. – 5,00, Я. Азарка – 5,00

Разам – 150 амэр. даляраў, або 174, 03 кан. дал.
Усёго разам з паадзіночных ахвяраў і зъ лістай – канадскіх 537 дал. 98 ц.

Усім ахвярадаўцам вельмі дзякуюм. Асобна дзякуюм ахвярным сябром ветранам у Нью Брансвіку, а асобліва ініцыятыўнаму ў ахвярнаму сп. С. Гутырчыку.

Сахараў: Я атрымаў узнагароду Нобеля за мір. А якая твая віна?

Jones

Rothco